

Du skal læse "Om den filosofiske pligtetik" i Nielsen og Simonsen: Ethiske Problemer og ideer, Gad, København, 1982.: Er etik en lykkelære eller en pligtlære?

Der er spørgsmål til hvert afsnit, som skal besvares, under teksten.

Om den filosofiske pligtetik

1:

I den filosofiske pligtetik opleves den etiske lidenskab og vilje som en for mennesket særlig kraft eller magt, der gør sig gældende i tilgift til de drivkræfter, det har tilfælles med dyrene, altså drifterne. Denne oplevelse udtrykkes ved hjælp af formuleringer som, at kraften består i et etisk instinkt, eller at magten udgår fra en etisk intuition, altså en umiddelbar, ikke-rationel forståelse, helt forskellig fra den videnskabelige erkendelse.

2:

Denne forskel betones af Kant, den berømteste filosofiske pligtetiker i Nyere Tid, idet han benytter udtrykket »det kategoriske imperativ« om den befalende (etik-grundlæggende) intuition: med 'kategorisk' fremhæver han pligten som absolut, dvs. uafhængig af vore erfaringer og drifter. Indholdet af hans kategoriske imperativ kunne ganske vist umiddelbart opfattes som rationelt, lykkeetisk, når han giver det formuleringen: >>Handl kun efter den maksime, ved hvilken du samtidig kan ville, at den bliver en almen gyldig lov «; her foreligger jo egentlig endnu kun en præcisering af gensidighedsprincippet.

3:

Men det specielt pligtetiske moment, afvisningen af rationel basering, fremgår af den formulering, han giver det kategoriske imperativ, når det skal tjene som lov for vor praksis »det praktiske imperativ: »Handl således, at menneskeheden i din person såvel som i enhver anden person tillige behandles som mål og aldrig kun som middel«. Det, der her udtrykkes, er en intuitiv, en 'overrationel' grundopfattelse. Hvad der her udsiges i filosofisk sprog, er jo i virkeligheden ikke en fagfilosofisk læresætning, men snarere en religiøs overbevisning: mennesket og dermed hvert enkelt menneske er helligt. Kant forholdt sig da også positivt til kristendommen.

4:

Pligtetikerne gør gældende, at den lykkeetiske definition af det gode som retskaffenhed på afgørende måde er utilstrækkelig. I stedet sætter de det langt mere omfattende begreb kærlighed. Det gør de, fordi en holdning, der begrænser sig til retskaffenhed, i virkeligheden endnu ikke er etisk, men egoistisk, selvcentreret, hvorimod kærlighed er selvforglemmende. Desuden finder pligtetikerne, at retskaffenhedsidealet er for snævert ved sin ensidige fornuftsbestemthed; de savner et engagement af hele menneskets personlighed. Denne modsætning mellem de to opfattelser viser sig i deres bestemmelse af, hvad en god handling er.

5:

Lykkeetikken finder således det gode hovedsagelig i handlingernes gavnlige udfald (»udfaldsetik«), mens pligtetikken ser det etiske kriterium i sindelaget (»sindelagsetik«), i handlingernes (og holdningernes) motiver også de ubevidste. En skærpet fordring: langt de fleste af vore tilsyneladende etiske handlinger har jo egoistiske motiver, som vi undgår at blive os bevidste (særlig ofte forfængelighed).

Pligtetikken karakteriserer altså det gode på en langt mere krævende og dybtgående måde end lykkeetikken, idet den ikke blot opstiller et formål, nemlig et fornuftigt reguleret forhold mellem mennesker, men en fordring: en umiddelbar oplevelse af samhørighed mellem mennesker.

Denne skærpede og uddybede forståelse af det etiske står i vekselvirkning med en uddybelse af menneskesynet: når det gode består i intet mindre end selvforglemmende hengivelse, viser mennesket sig som ikke blot ufuldkomment (lykkeetikken opfattelse), men syndigt.

HJÆLPESPØRGSMÅL TIL HVERT AFSNIT:

1. afsnit

Hvordan er den etiske lidenskab anderledes i den filosofiske pligtetik end i den teologiske pligtetik? (find dine [noter fra sidste lektie](#))

2. afsnit

Kant snakker om det kategoriske imperativ. Hvad indebærer det?

Hvorfor kan imperativet godt opfattes som lykkeetisk?

3. afsnit

Hvordan ændres imperativet, når det skal tjene som lov for pligtetisk praksis?

Hvorfor må mennesket ikke anvendes som middel, men kun som mål?

4. afsnit

Hvorfor synes pligtetikere at lykkeetikken retskaffenhedsbegreb er utilstrækkeligt?

5. afsnit

Hvad afgør om en handling er god if. lykkeetikken?

Hvad afgør om en handling er god if. pligtetikken?

Hvad siger det at mennesket ikke er i stand til at leve op til fordringen om næstekærlighed?